

(NE)SAMOSTATNE ZÁROBKOVO ČINNÉ OSOBY

Analytický komentár

NAJVYŠŠÍ KONTROLNÝ ÚRAD SR

Odbor stratégie a analýz
15. apríl 2024

Ako sme postupovali

Jún 2022

Prvotná
myšlienka

Júl - December 2022

Zber dát a
informácií

Júl 2022 - Jún 2023

Vypracovanie
analytického
komentára

Júl - August 2023

Pripomienkovanie
a recenzia

August - September 2023

Finalizácia
komentára

NAJVYŠŠÍ KONTROLNÝ ÚRAD
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

STANOVISKO
NAJVYŠŠIEHO KONTROLNÉHO ÚRADU SR K NÁVRHU
ŠTÁTNEHO ZÁVEREČNÉHO ÚČTU SR ZA ROK 2021

Jún 2022

ŠTATISTICKÝ
ÚRAD
SLOVENSKEJ
REPUBLIKY

SOCIÁLNA POISŤOVŇA

eurostat

ifp
INESS

Úvod a motivácia

- NKÚ SR upozornil na fenomén fiktívnych živnostníkov prvýkrát v stanovisku k návrhu ŠZÚ za rok 2021
- Ich existenciou strácajú časť svojich príjmov aj samosprávy, ktorým patria práve príjmy z podielovej dane
- Vládne dokumenty* každoročne priznávajú, že dochádza k neodvádzaniu odvodov a daní v zodpovedajúcich výškach

*Správy o vyhladávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za roky 2018 – 2023

Kto je fiktívny živnostník?

- Čo je fiktívna živnosť? Kto je fiktívny živnostník?
- Definícia Eurofound:
 - samostatnosť
 - subdodávky
 - rozhodovacia právomoc
- Prečo dochádza k fiktívnej živnosti?
- Časť fiktívnych živnostníkov môže byť do SZČ donútená

Počet fiktívnych živnostníkov na Slovensku

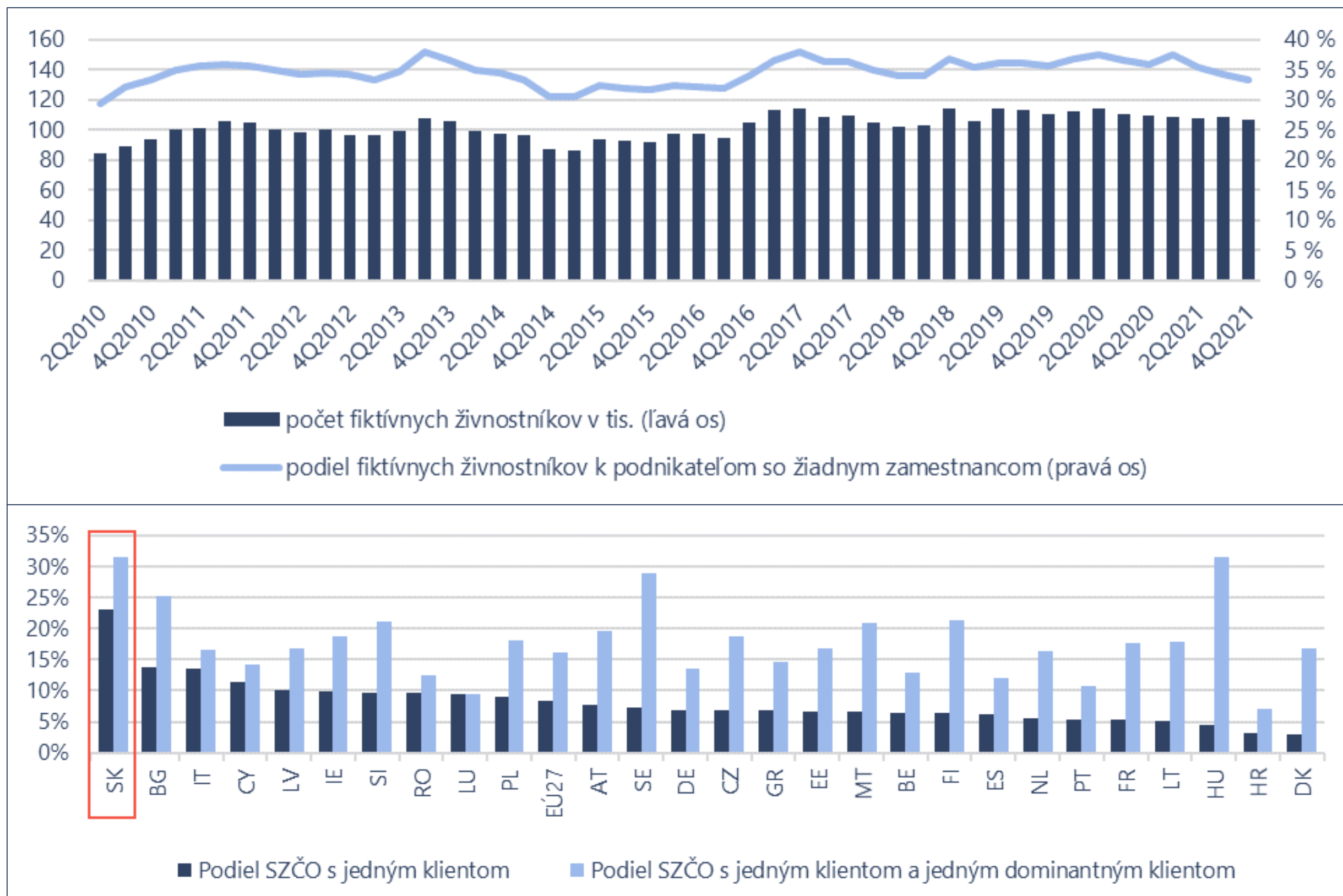

- Vývoj počtu živnostníkov za posledných desať rokov ovplyvnili najmä dve významné legislatívne zmeny
- Zmena legislatívy* od roku 2013 zvyšuje sociálne a zdravotné odvody, ako aj minimálny vymeriavací základ
- Zmena legislatívy** od roku 2017 znižuje D-O zaťaženie SZČO
- Vysoký počet fiktívnych živnostníkov na Slovensku dokazuje aj medzinárodné porovnanie v rámci krajín EÚ

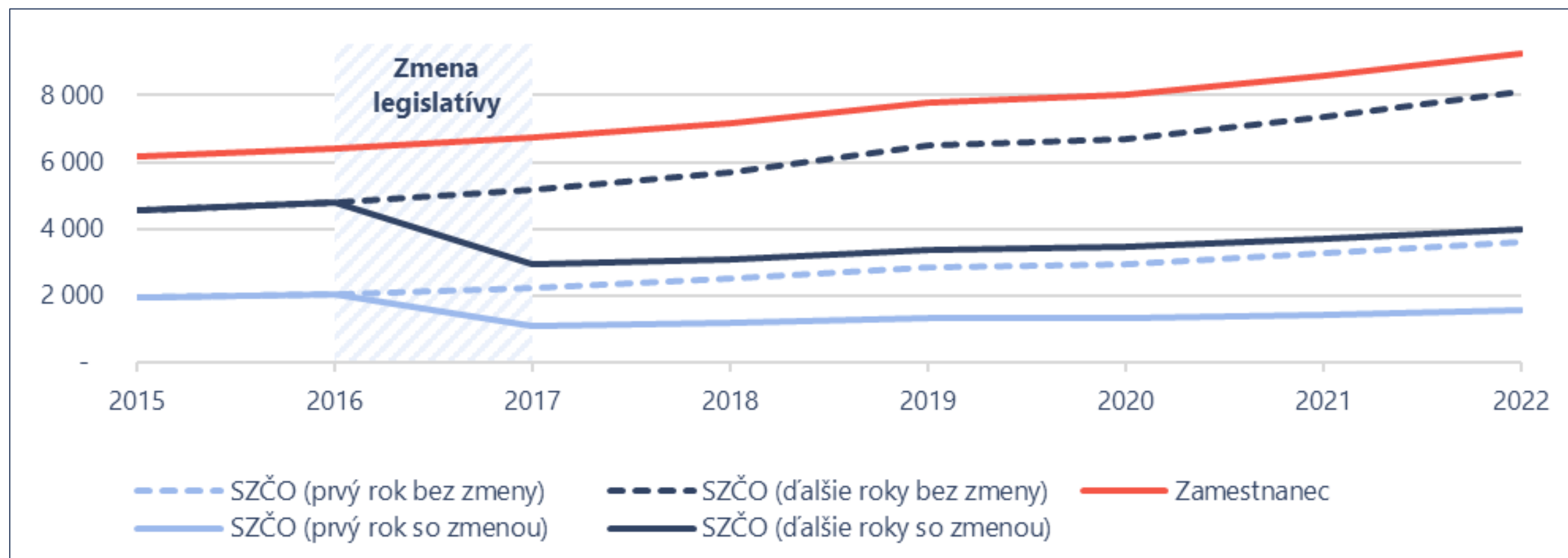
*Zmena MVZ pre SZČO z pôvodných 44,2 % na 50 % z priemernej mzdy a zavedenie mesačného limitu 420 eur pre paušálne výdavky

**Zmena limitu paušálnych výdavkov zo 40 % na 60 % a ročného limitu z 5 040 eur na 20-tisíc eur

Poččet fiktívnych živnostníkov na Slovensku

Živnosť z pohľadu daní a odvodov

Položky	Zamestnanec	SZČO (prvý rok)	SZČO (ďalšie roky)
Celková cena práce/príjem	19 647	19 647	19 647
Odvody zamestnávateľa	5 115	-	-
Hrubá ročná mzda	14 532	-	-
Paušálne výdavky (60 % z príjmov)	-	11 788	11 788
Odvody zamestnanca / SZČO	1 947	1 100	3 705
Zaplatená daň	1 534	365	-
Čistý príjem	11 051	18 182	15 942
Daňové-odvodové zaťaženie SPOLU	8 596	1 465	3 705

Živnosť z pohľadu daní a odvodov

- Zmena legislatívy roztvorila medzi zamestnancami a SZČO daňovo-odvodové nožnice
- Živnosť je momentálne na Slovensku z pohľadu daní a odvodov výhodnejšia ako závislá práca
- Zamestnanec odviedol v 2021 z pracovného pomeru 6x, resp. 2,3x vyššie dane a odvody než SZČO
- Ak by sa legislatíva nemenila, rozdiel by bol približne o polovicu nižší (2,8x, resp. 1,2x)

Živnostníci platiaci minimálne odvody

- Každoročne rastie podiel SZČO platiacich odvody do SP len z minimálneho vymeriavacieho základu
- V priemere 147-tisíc SZČO odvádzalo v rovnakom období na dôchodkové poistenie len 87 eur mesačne
- Sociálna poisťovňa evidovala v rovnakom období vzťah len v priemere 54,5 % SZČO

Organizácia	Ukazovateľ	2017	2018	2019	2020	2021
ŠÚ SR	Počet SZČO	348 327	330 378	349 020	339 000	376 874
	Priemerný počet SZČO	186 031	188 265	193 337	186 109	194 344
SP	Podiel SZČO platiacich poistné z MVZ	72,0 %	75,2 %	79,4 %	80,3 %	81,2 %
	Príjmy SP za SZČO (mil. eur)	338,73	338,37	352,75	352,24	388,83

Dáta a zameranie

- Dáta o vyslaných zamestnancoch a SZČO boli poskytnuté SP*
- Osobné údaje boli v anonymizovanej forme za 2016 – 2021
- Vyslaným pracovníkom sa pred nami doteraz nikto nevenoval
- Z pohľadu príjmov VS ide o relevantnú skupinu, keďže platia dane a odvody na Slovensku**

*Dáta boli poskytnuté na základe vyžiadania podľa § 22 ods. 1 zákona NR SR č. 39/1993 Z. z. o Najvyššom kontrolnom úrade SR

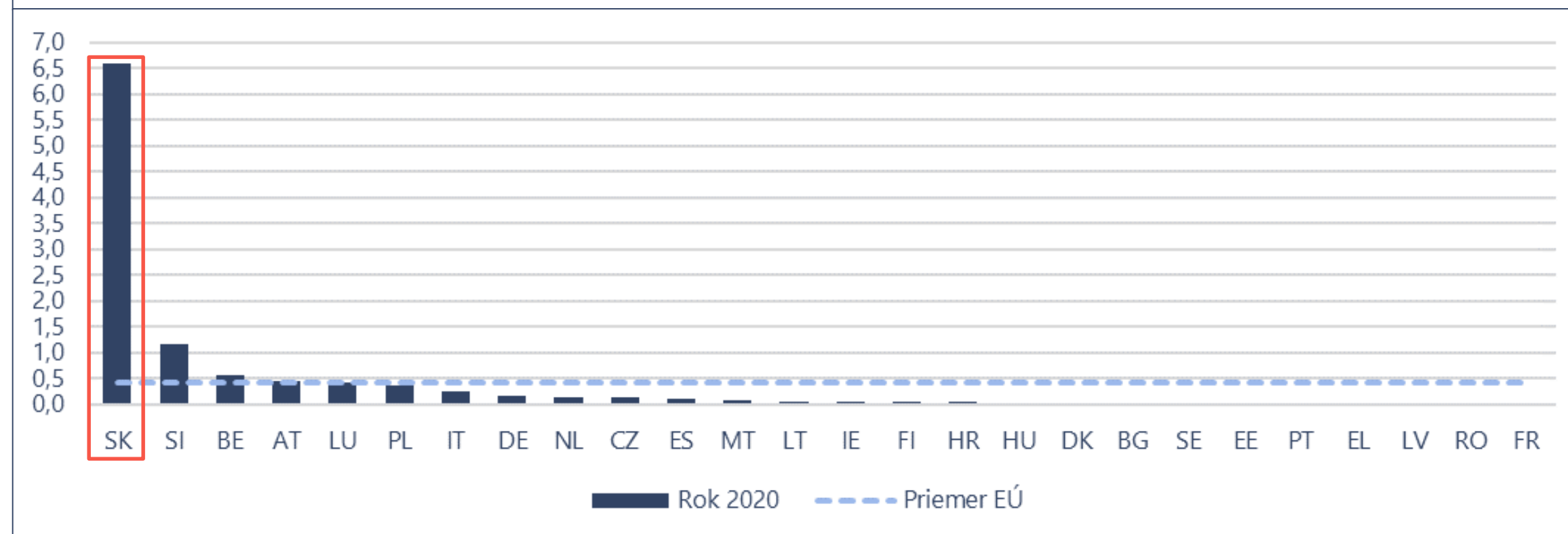
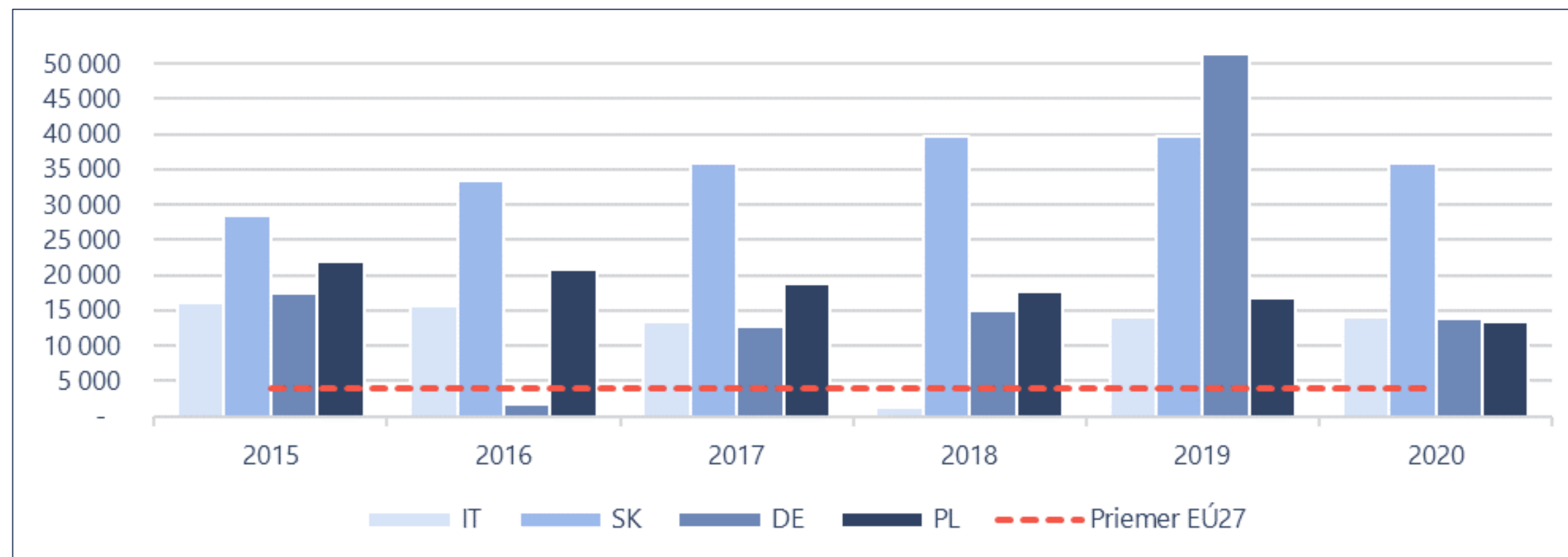
**Vďaka výnimke môžu vyslaní pracovníci platiť dane a odvody na Slovensku

Vysielanie živnostníkov do zahraničia

- So vstupom Slovenska do EÚ nadobudla fiktívna živnosť celoeurópsky rozmer
- Slovenský živnostník pracujúci v zahraničí si môže uplatniť výnimku v sociálnom zabezpečení pomocou formulára A1
- Slovensko vystavilo pre SZČO v období 2015-2020 9x viac formulárov A1 než je priemer krajín EÚ
- V prepočte na tisíc obyvateľov je rozdiel dokonca 16x väčší

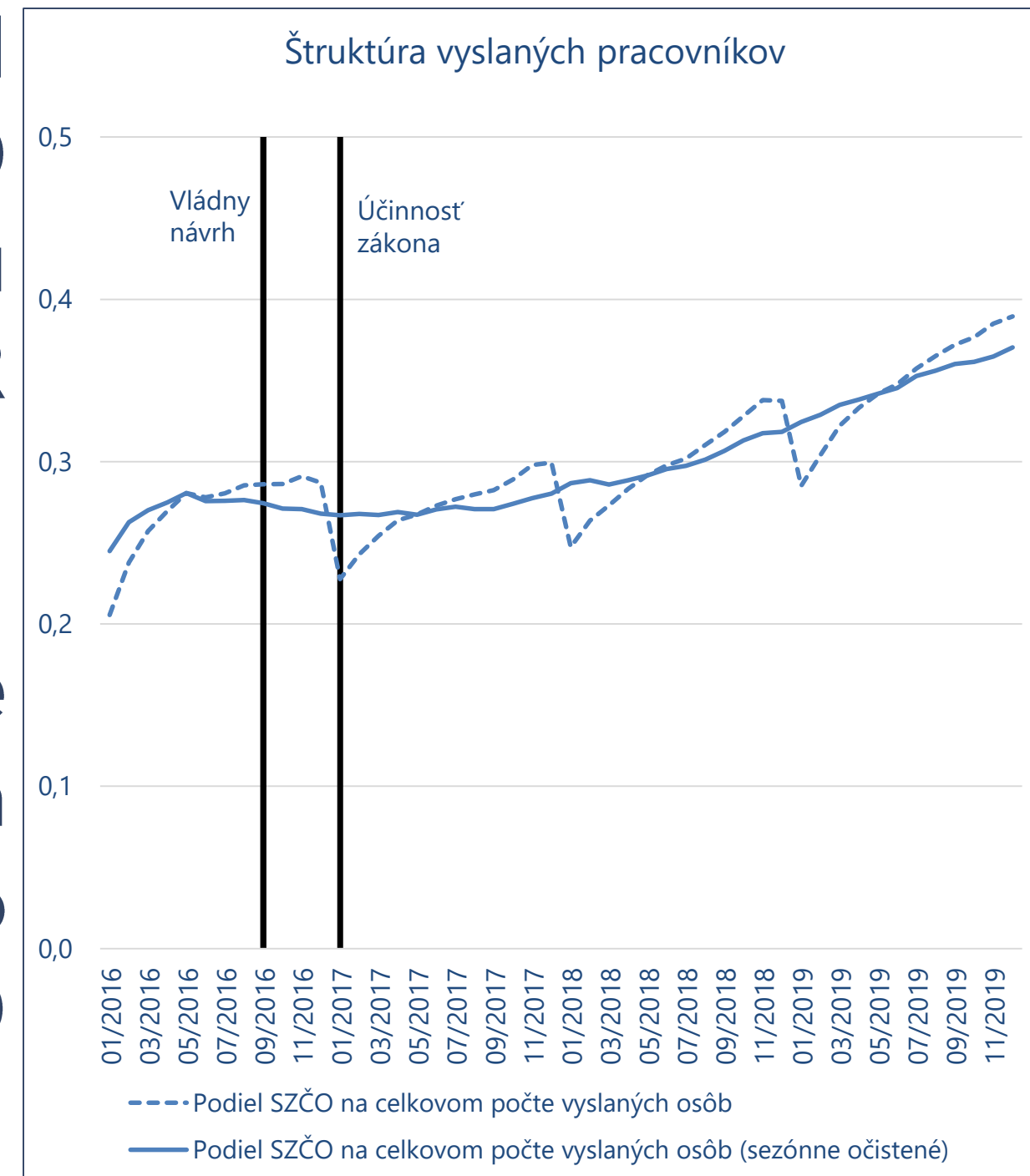
Vysielanie živnostníkov do zahraničia

Vplyv zmeny legislatívy na vyslaných pracovníkov

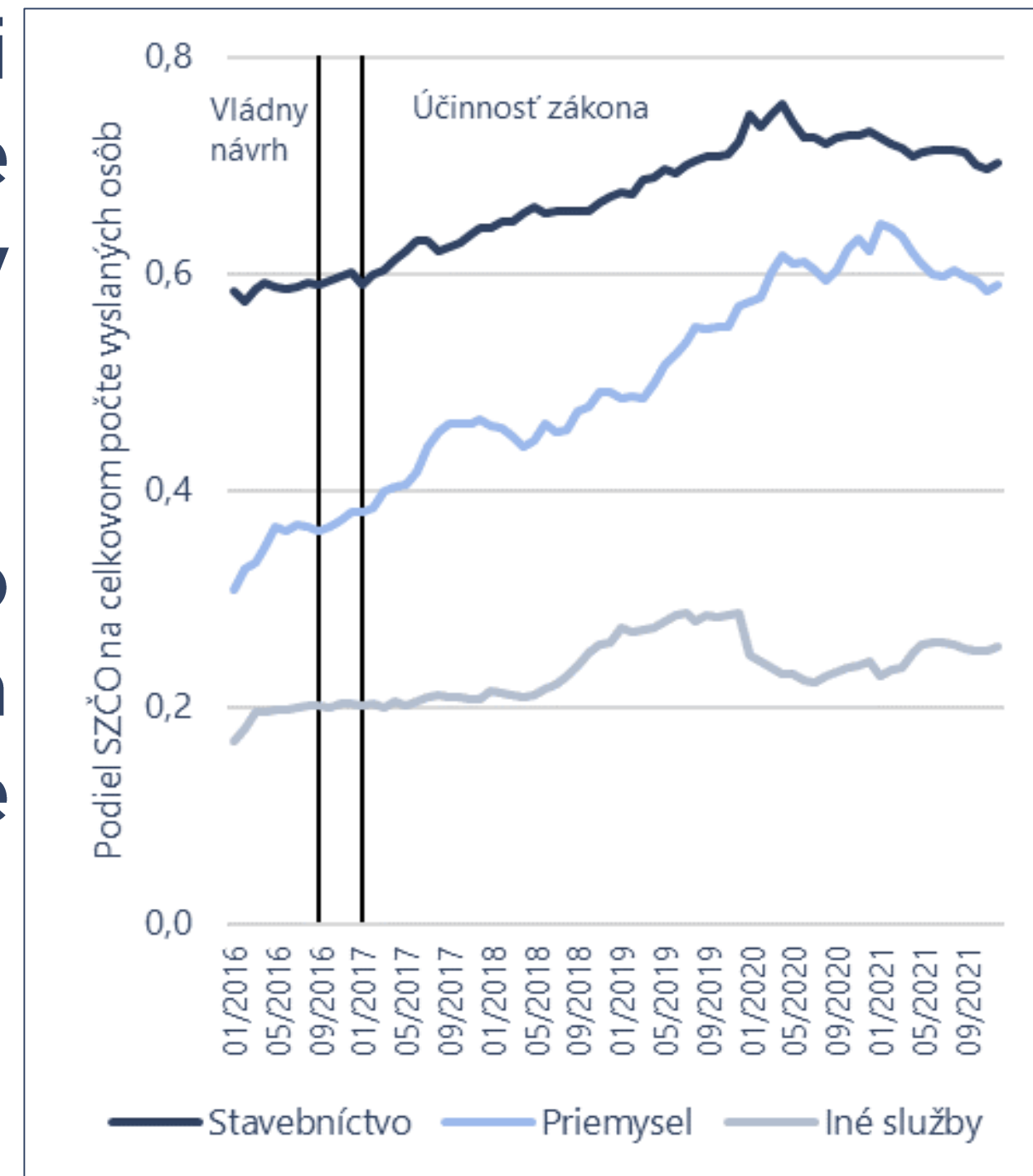
- Legislatívna zmena znižujúca od roku 2017 daňové zaťaženie SZČO mala za následok nárast počtu fiktívnych živnostníkov (dáta ŠÚ SR a IFP (2021))
- Okrem domácej zamestnanosti je zaujímavé pozrieť sa aj na vyslaných pracovníkov – rovnako ako domáci zamestnanci a SZČO platia dane a odvody na Slovensku

Vplyv zmeny legislatívy na vyslaných pracovníkov

- Výsledok analýzy na úrovni jednotlivých sektorov naznačuje vplyv zmeny legislatívy iba v prípade stavebníctva
- To by za rok 2021 predstavovalo potenciálny únik na daňových a odvodových príjmoch približne 9,8 - 14,3 mil. eur

Záver

- Existencia fiktívnych živnostníkov má vplyv na:
 - samotných fiktívnych živnostníkov
 - daňové a odvodové príjmy
 - konkurencieschopnosť
- Slovenské inštitúcie poukazujú už dlhodobo na tento fenomén

Odporúčania

- Digitálne nástroje – prepojenie informačných systémov
- Prenesenie ťarchy dokazovania na stranu zamestnávateľa
- Možné zrovnoprávnenie daňovo-odvodového zaťaženia
- Úprava Zákonníka práce podľa vývoja trendov na trhu

Impakt

- MPSVR SR pracuje na novej legislatíve, ktorá by mala byť pripravená ešte v tomto roku*
- Nová legislatíva by mala špecifikovať hranice, za akých okolností môže pracovať na danom mieste živnostník
- Zistené porušenie legislatívy bude Inšpektorát práce považovať ako nelegálne zamestnávanie
- Podľa ministra práce to bude vyžadovať aj EÚ**

*pôjde cez MPK

**pripravovaná smernica?

Recenzenti

- Katarína Vaľková – Inštitút finančnej politiky
- Martin Mikloš – Inštitút finančnej politiky
- Martin Vlachynský – Inštitút ekonomických a spoločenských analýz

Ďakujeme
za pozornosť

NAJVYŠŠÍ KONTROLNÝ ÚRAD SR

